

Михайська Поліна Володимирівна
курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування ДДУВС

Науковий керівник –
доцент кафедри цивільного права
та процесу к.ю.н. **Юніна М.П.**

УЧАСТЬ ОРГАНІВ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Однією з основних функцій органів місцевого самоврядування є захист прав, свобод та інтересів інших осіб, держави чи суспільних інтересів. Зважаючи на те, що основним завданням органів опіки та піклування є захист найбільш слабких верств населення, зокрема, дітей та людей з обмеженою дієздатністю чи недієздатних, найчастіше у судовому захисті прав та інтересів інших осіб серед усіх органів місцевого самоврядування беруть участь саме органи опіки і піклування.

Участь у цивільному процесі органів опіки та піклування можлива у декількох процесуальних формах. Зокрема, шляхом звернення до суду із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб, держави чи суспільних інтересів, про представництво інтересів громадян чи держави та про подання висновків у справі.

Так, органи опіки та піклування мають право звернутися до суду у справах про визнання шлюбу недійсним, якщо захисту потребують права та інтереси дитини, особи, яка визнана недієздатною, або особи, дієздатність якої обмежена (ст. 42 СК), про позбавлення батьківських прав (ст. 165 СК), звернутися до суду з позовом про позбавлення батьків чи одного з них батьківських прав або про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав (ст. 170 СК), про скасування усиновлення або визнання його недійсним (ст. 240 СК) тощо.

А відповідно до ст. 237 ЦПК – органи опіки та піклування мають право також подати заяву про обмеження права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами. Цивільно-процесуальний кодекс наділяє органи опіки та піклування правом звернення до суду й у випадку надання особі психіатричної допомоги.

Крім того, в законодавстві передбачені випадки, коли участь у судовому процесі органів опіки та піклування є обов'язковою. Так, їх присутність у судовому засіданні необхідна під час розгляду судом спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, місця проживання дитини, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду, управління батьками майном

дитини, скасування усиновлення та визнання його недійсним.

Відповідно до ст. 240 ЦПК справи про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи чи визнання фізичної особи недієздатною суд розглядає за участю заявника та представника органу опіки та піклування. А набуття повного обсягу цивільної дієздатності здійснюється на підставі рішення органу опіки та піклування за заявою зацікавленої особи за письмовою згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальника. Тільки у разі відсутності такої згоди повна цивільна дієздатність може бути надана за рішенням суду [9].

Тоді справа розглядається у судовому засіданні за участю заявника, одного або обох батьків (усиновлювачів) або піклувальника. Тут обов'язковою є участь представників органів опіки і піклування (ст. 244 ЦПК).

Вступ у процес органів опіки та піклування здійснюється шляхом подання заяви або внаслідок залучення їх з ініціативи суду та обов'язково оформлюється ухвалою.

Орган опіки та піклування може бути залучений до судового розгляду з метою надання висновків. Зокрема, він подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних у результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи. Суд може не погодитися з висновком органу опіки та піклування, якщо він є недостатньо обґрунтованим та/або суперечить інтересам дитини (ст. 19 СК) [1].

Висновок хоч і має важливе значення для правильного вирішення справи, однак не є обов'язковим для суду. Суд має вказати у рішенні підстави, за яких він із висновком не згоден [4, с. 62].

Відповідно до ст. 248 ЦПК суд під час відкриття провадження у справі вживає заходів через органи опіки та піклування щодо встановлення опіки над майном фізичної особи, місце перебування якої невідоме, якщо такої не встановлено.

Під час підготовки справи до розгляду про усиновлення суддя вирішує питання про участь у справі відповідного органу опіки і піклування, а у справах за заявами іноземних громадян – Департаменту сім'ї та дітей Мінсоцполітики. За змістом частини першої ст. 253 ЦПК України заінтересованою особою у справах про усиновлення є орган опіки та піклування, а у справах, провадження в яких відкрито за заявами іноземних громадян, - уповноважений орган виконавчої влади [7, с. 749]. Суд розглядає справу про усиновлення дитини за обов'язковою участю заявника, органу опіки та піклування або уповноваженого органу виконавчої влади, а також – дитини, якщо вона за віком і станом здоров'я усвідомлює факт усиновлення, з викликом зацікавлених осіб.

Правове становище органів опіки і піклування у цивільному судочинстві залежить від форми їх участі у процесі. Так, якщо ними було ініційовано розгляд справи, та вони представляють в суді інтереси інших осіб, то відповідно

до ст. 26 ЦПК вони є особами, які беруть участь у справі та користуються процесуальними правами, мають процесуальні обов'язки особи, в інтересах якої вони діють. Ці права визначені у ст. 27 та 31 ЦПК, крім права укладати мирову угоду. У випадку вступу органів опіки та піклування в цивільний процес із метою надання висновків зі справи, вони мають виключно процесуальні права та обов'язки, передбачені ст. 27 ЦПК, а також мають право висловлювати свою думку щодо вирішення справи по суті.

На практиці зустрічаються випадки, коли суди не залучають до участі в справі орган опіки та піклування, крім тих випадків, коли цей орган виступає позивачем. Якщо на попередньому судовому засіданні судом не було вирішено питання щодо складу осіб, які беруть участь у справі, позивач, відповідач або інша особа, яка бере участь у справі, мають право подати клопотання про залучення до участі в справі органу опіки та піклування як третьої особи, що не заявляє самостійних вимог стосовно предмету спору.

Так, Галицький районний суд м. Львова під час розгляду справи не вирішив питання про залучення до участі у справі органу опіки і піклування, у той час як відповідне клопотання подавалося представником відповідача. Проте у матеріалах справи наявний висновок служби у справах дітей районної адміністрації щодо умов проживання дитини.

При розгляді Залізничним судом м. Львова справи в якості третьої особи залучено орган опіки і піклування Залізничної районної адміністрації Львівської міської ради, однак відсутній його висновок із необхідних питань, є лише акт обстеження умов проживання дитини [3, с.80].

Таким чином, органи опіки та піклування активно беруть участь у цивільному судочинстві для захисту дітей і осіб з обмеженою дієздатністю та недієздатних. Вони можуть бути як ініціаторами судового розгляду, так і долучатися як компетентний орган для надання відповідних висновків. У певних категоріях справ, всебічний та правильний розгляд яких без участі органів опіки та піклування неможливий, участь вказаних органів є обов'язковою. Однак існують певні труднощі та проблеми у правовому регулюванні участі органів опіки та піклування у цивільному процесі, які потребують врегулювання та подальшого дослідження.

1. Практика розгляду судами справ, пов'язаних із позбавленням батьківських прав, повнолінням батьківських прав, усиновленням, установленням опіки та піклування над дітьми <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/81b1cba59140111fc2256bf7004f9cd3/a4d3352197ef027fc225764200351814?OpenDocument>.

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/print1478957095701338>

3. Про практику розгляду судами цивільних справ із застосуванням Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25 жовтня 1980 року (Гаазька Конвенція)// Юридична Україна : щомісяч. наук. журн. / Нац. акад. правових наук України, Київ. – 2015. - №3. – С.75-93.

4. Рожик Ю. Правова природа висновків органів місцевого самоврядування в

цивільному процесі / Ю. Рожик // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 11. – С. 61-64.

5. Сімейний кодекс України : прийнятий 10.01.2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/print1486197683723302>

6. Узагальнення практики розгляду судами цивільних справ про усиновлення дітей, позбавлення батьківських прав, встановлення опіки та піклування над дітьми: лист від 01.01.2009р. Апеляційного суду м.Києва [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=05YFL0A0C6>

7. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, Н.Ю. Голубева та ін. – Х. : ТОВ «Одісей», 2011. – 1016 с.

8. Цивільний кодекс України : прийнятий 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1486197683723302>

9. Цивільний процес: навчальний посібник. / А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін. / За ред. Ю.В. Білоусова. – К.: Прецедент, 2005. – 172 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuku/tsuvil-pro/267-biloysov/4049-s-4-----.html>

10. Цивільний процесуальний кодекс України : прийнятий 18 березня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print1486197683723302>

Пиріч Наталя Андріївна

студентка факультету заочного
навчання цивільних осіб ДДУВС

Науковий керівник –

викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін

Черабасва О.В.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ФАКТУ ПЕРЕБУВАННЯ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

Правову основу більшості країн світу, що є підставою функціонування ринку праці, складає трудове право, яке регулює правовідносини та діяльність у сфері праці.

Трудові відносини – це врегульовані нормами трудового права суспільні відносини, що виникають у результаті укладення трудового договору (власне трудові), а також відносини з приводу встановлення умов праці на підприємствах, навчання й перекваліфікації за місцем роботи та відносини, пов'язані з наглядом і контролем за додержанням трудового законодавства, вирішенням трудових спорів та працевлаштуванням громадян.

З розвитком соціально-економічних відносин, зміною політичної ситуації в світі і в кожній державі окремо, з'являються нові, раніше не існуючі форми праці та зайнятості, до яких можна віднести надомну працю, фрілансінг, аутстафінг, аутсорсінг, лізинг праці тощо. Вони (форми праці та